L XVI
27650/P

MEDITATIONES BOTANICO-MEDICAE DE PLANTA QVADAM MARCHIAE PROPRIA

PIMPINELLA NIGRA,

QVIBVS DEMONSTRATVR, ILLAM IN MVLTIS MORBIS INSIGNEM POSSIDERE VIRTVTEM ET EFFICACIAM, PERTRACTATAE ET EDITAE

A

L. IOHANNE ANDREA HARNISCH
MED. PRACT. GERAN.

LIPSIAE
Sumtibus HAEREDVM LANKISIANORVM
CIϽIϽCCLVIII.

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE

PRAEFATIO.

Omnipotens Deus occulta ſua & immenſa ſapientia ac benignitate non omnes easdemque herbas & plantas in vnum idemque plantauit locum, ſed vnam in hunc, alteram in illum collocauit, quae rurſus inuicem tam ratione figurae, quam ratione coloris, odoris, ſaporis & effectus ſunt diſtinctae. Vna enim prae altera vel alios habet flores, vel alia poſſidet folia, vel alios profert fructus & ſemina, vel aliis gaudet radicibus, id quod animaduertimus, ſi prata, ſi agros, ſi ſyluas et ſi hortos exſpatiamur. Benigniſſimus autem Creator ex nulla alia id fecit cauſa, quam vt haec omnia hominibus, in eorum vſum alias condita, in hac vel illa neceſſitate inſerviant. Plantas exoticas & quae in quatuor mundi creſcunt plagis non attingam, dum hic vel illic deprehenditur herba in hac vel illa neceſſitate vtilis atque praeprimis accommodata. Exempli loco ſumam Lignum Guajaci & Radicem Chinae, quae duae ſpecies inueniuntur in India & Sicilia, vbi morbus regnat neapolitanus hodie venereus dictus. Nonne in hoc adfectu aliisque impuritatibus ſanguinis ſint optima remedia ſanguinem depurantia? Quin-

quina

quina & Schaccarilla duae arbores in regione creſcunt peruuiana, vbi febres variae praeſertim intermittentes ſunt quaſi endemiae. Nonne in ejusmodi morbis egregia ſint medicamenta antifebrilia? Et Cochlearia copioſe & quaſi ſylveſtris reperitur in Belgia, vbi ſcorbutus homines frequentius torquet atque adfligit. Nonne ſcorbuticorum ſit ſolatium & ſic porro? id quod B. D. Abr. Vater in Progr. de Incrementis artis medicae ex remediis exoticis nouiter detectis expectandis aliique optime pertractarunt. Sed tantum illas plantas, quae in Germaniae locis hinc inde creſcunt allegabo, & hic vel illic eo progerminant, vt huic prae altero ſint vtiliores magisque neceſſariae. Inter peculiares plantas etiam refertur PIMPINELLA NIGRA, quam in praeſenti tractatione contemplabor & ideo peculiarem nomino, quia non vbique, ſed in peculiaribus invenitur locis & quae quamplurimas herbas vi & efficacitate in diuerſis peculiaribusque adfectibus peculiariter praecedit. Aſt cum parum vel nihil de illa in autoribus exſtet botanicis, ego autem longo temporis vſu vtilitatem ejus in praxi medica perceperim, hanc in hoc ſcripto B. L. communicabo & ita totam hujus nobiliſſimae plantae naturam, eſſentiam, principia conſtitutiua atque vſum pertractabo. Scriptum hocce vt benigne accipiat & leuiter reprehendat B. L. amice rogatur. Interea Deo ter optimo terque maximo pro planta hac optima ſit laus, honor & gloria ſempiterna.

✲ ❃ ✲

§. 1. In

§. 1.

In hac tractatione botanico-medica *Pimpinellam Nigram* vilem quidem & multis adhuc ignotam plantam conſidero, quae autem praeſtantioris & magnificae virtutis & effectus eſt, & digna, vt publice notetur, id quod iam iam in ſelectis medico - Francofurtenſibus cis Viadrum editis paucis indicaui, vbi aliqua de hac planta & quidem Tom. II. vol. IV. obſeruat. IV. p. 307. & Tom. IV. vol. V. obſeruat. IV. p. 370. incidenter propoſui & duos caſus notabiles, vnum de Hydropico, alterum de Ereſypelate ſuppurato & exulcerato feliciter hac ſanatos ſimul inſerui. Quippe nullus autorum, niſi *Zornius* in Botanologia, *Tourneiſerus* in hiſtoria plantarum, *Elsholzius* in deſtillatoria curioſa & *Purmannus* in chirurgia illius breuibus meminerunt atque commendarunt, quem vſum autem, neſcio, qua cauſa hactenus neglectum & quaſi obſoletum factum iterum patefaciam.

§. 2.

Mos eſt inter optimos quosque & celeberrimos rei herbariae ſcriptores, vt quando plantae cuiusdam paulo vberiorem explicationem inſtituere ſecum conſtituerunt, initio ſtatim onomatologiae rationem habendam eſſe exiſtiment. Quod quidem inſtitutum licet circa exteriorem tantummodo rei corticem verſetur, eo minus tamen videtur negligendum, quo plus exinde vtilitatis in ipſam realem tractationem redundare poteſt. Quam ob cauſam a praeſentis meditationis botanicae ſcopo alie-

num eſſe haud facile quisquam iudicabit, ſi quanta id quidem breuitate fieri poterit Pimpinellae ὀνομασίαν generalem prius indicauero, quam ad plantae huius naturam, vires vſumque medicum rimanda me accinxero. Quod itaque onomatologiam Pimpinellae attinet, illa a latinis nominatur Pimpinella nigra pro differentia albae, vt infra pluribus proferam. Verbum Pimpinellae in genere eſt latinum & deriuatur a bis & pendeo, ſiue penna, quaſi dicas bipennulla, quae denominatio deducitur a foliorum ſtructura, quam pimpinella habet, quia duo folia recta e regione pendent, ſeu folia in vtroque latere ſunt inſtar pennae, vid. Heckers Einleitung in die *Botanic* 2 Theil. pag. 410. Et *Petr. Andr. Mathiolus* in Apolog. ad Amat. Luſitan. p. 34. ſcribit: Haec nobis pimpinella vocata iunceis conſtat cauliculis foliis vtrinque pinnatis ſiue a bipinnitis cauliculis, vnde poſtea corrupta appellatione Pimpinella eſt vocata. Falſo autem vti citatus autor vlterius ſentit pimpinella nominatur eo, quod odore ſit citruli. quem Hiſpani pipinum vocant, id quod Amatus Luſitanus vult. Aſt cum nullo citruli odore vel ſapore ſit praedita, cur Amati ſententiam probem non video. Alii appellant Pampinulam ſiue Pampinellam & deriuant a verbo ſubſtant. pampinus, qui dicitur tener frontoſusque in vite coliculus, quia pimpinellae coliculi ſiue teneres ramuſculi pampinorum ſimilitudinem imitantur & inſtar pampinorum pendent vti in vite. Alii vocant Pipernellam & deducunt a radice acri, quae inſtar piperis acrem habet ſaporem. Hinc non inepte etiam nominatur piper germanicum, quia guſtu & viribus piperi reſpondet. vid. *Ioh. Raii.* Hiſtor. plantar. & *Ioh. Chriſt. Buxbaumii* Enumerat. plantar. p. 261. Alii etiam cognominant Bibenellam & abducunt a verbo bibere, quia radix ejus acris efficit bibacitatem, dum bibaces, ſi illam radicem maſticant, eo melius bibere poſſunt. Germanice dicitur Bibenelle, Pimpenelle, Pfefferwurz. Sed cum latina pimpinellae denominatio in officinis praeprimis vſitata diuque recepta ſit, reliquae a contrario inuſitatae & corruptae mihi videantur, prior etiam prae poſterioribus melior ac conuenientior cenſetur. vid. D. *Heinrich*

diſſ.

diſſ. Altorf. habita de pimpinella alba & D. *Hertii* Prof. Gieſſens. diſſ. de pimpinella ſaxifraga.

§. 3.

A botanicis recentioribus *Tournefortio* nempe aliisque ſalutatur Tragoſelinum, quod eſt verbum graecum compoſitum τὸ τραγοσέλινον & deriuatur a verbo ſubſtant: ὁ τράγος hircus & ſubſtant: τὸ σέλινον apium; hinc dicitur Apium hircinum ad differentiam aliorum generum Apii, vt τȣ͂ ἀγριοσελίνȣ apii ſylveſtris, τȣ͂ ἐλεοσελίνȣ apii paluſtris, τȣ͂ πιποσελίνȣ apii ſatiui, τȣ͂ ὀρεοσελίνȣ apii montani & τȣ͂ πετροσελίνȣ apii petraei ſeu petroſelini optime adnotante *Petr. And. Mathiolo* in comment. ad Dioſcorid. oper. p. 564. Eo enim Tragoſelinum ſeu Apium hircinum appellatur, quia herba haec vel hircis cibus eſt ſuauiſſimus, vel folia illius autumno odorem habent hircinum. Hinc nonnulli vt *Manardus* Ferrarienſis, quia folia eius odorem ſpargunt, vt folia petroſelini grauem, nominant petroſelinum hircinum; ſed falſum eſt, dum apium macedonicum ſaxatile cum illa herba confundunt. Ab aliquot autoribus, vt *Ioh. Schroedero* in Theſaur. pharmac. chymic. p. 1014. & *Dodonaeo* in lib. I. de purgant. P. 1. p. 496. ſcribitur τὸ τραγοζέλινον, vbi σ mutatur in ζ per anithesin & dialectum atticam. Alii etiam ſcribunt τὸ τραχοσέλινον per χ. & deriuant ab adjectiuo graeco ὁ τραχὺς aſper, ſcaber, ſalebroſus, agreſtis & τὸ σέλινον apium & ita nominant Apium petraeum, Petrapium, quia in locis aſperis, ſcabris, ſalebroſis & agreſtibus creſcit. vid. *Ioh. Scapulae* Lexicon graeco latinum. Aſt cum denominatio τȣ͂ τραγοσέλινȣ per γ. apud botanicos & graecos diu recepta ſit, quam illa per χ. prior quoque retinetur, quamuis poſterior locum accuratius indicet natalem. Alias pimpinella ſaxifraga hircina & petrafindula a quibusdam vt *Caſp. Bauhino* in Pinac. *Car. Cluſio* in hiſtor. ſtirp. *Conr. Geſnero* in hort. germ. & *Dodonaeo* in hiſtor. ſtirp. appellitatur & quidem eo, quia in locis non modo creſcit ſaxoſis, ſed & petra ſeu calculos findit & pellit. Sed a ſaxifraga alba verna diſcrepat tam ratione florum, qui in illa ſunt pentapetali regulares in pimpinel-

nella e contrario ſaxifraga dicta pentapetali irregulares & vmbellati, quam ratione radicum, quae in hac ſunt perfectae & fibroſae, in illa autem bulboſae & quaſi diffractae. Cognomentum enim ſaxifragae pimpinellae hanc ob rationem a Medicis & Botanicis eſt additum, quia haec planta in locis creſcit ſaxoſis & calculum pellendi habet vim atque effectum, id quod optime adnotat *Petr. Andr. Mathiolus* in comment. ad oper. Diſcorid. lib. IV. c. 695. dum ſcribit: „Coeterum ſunt & alia herbarum ge„nera, quae ſub ſaxifragae nomenclatione vulgaribus demon„ſtrantur, nempe Trichomanes, Adianthum, Aſplenium, Fili„pendula, Maſſilienſe Seſeli, Pimpinella, quae hircum redolet & „aliae plures herbae, quae ideo ſaxifragae nomine inſigniuntur, „quod omnes vrinam cieant & calculos frangant pellantque.“ A nonnullis, ſed falſo, vocatur Tragium alterum, ut a *Fab. Columna* in Ecphraſ. plantarum, quia folia ejus tempore autumni hirci virus olent & exinde nomen Tragii adoptauit, ſed hoc negat *Petr. Andr. Mathiolus* in comment. ad oper. Dioſcorid. lib. IV. p. 728. dum ſcribit: „Adducor, vt ab iis plane diſſentiam, „qui putant Tragium hoc eam eſſe plantam, quam quidam pim„pinellam, quidam vero ab odore ſaxifragiam hircinam appel„lant.“ Nam Tragium eſt ſpecies exotica, quae in inſula Creta creſcit & ad frutices lentiſco ſimiles pertinet. *Plinius* l. 13. c. 21. ipſum fruticem therebintho ſimilem reddidit & lib. 27. c. vlt. idem iunipero aſſimilauit. Germanice alias vocatur Steinepppich, Bockspeterlein. *Hier. Tragus* in lib. de ſtirp. de pimpinellae denominatione p. 167. ita ſcribit: Hilf Gott, was hat dieſe gemeine Wurzel ſich müſſen leiden bey den Gelehrten, haben alle darüber gepimpelt und gepampelt, doch nie eigentlich dargethan, wie ſie bey den Alten heißt, oder was es ſey. Einer nennet ſie Bibinellam, der andere Pimpinellam, Pampinellam, Pampinulam, Bipennulam, der andere Petrafindulam und Saxifragiam & coet.

§. 4.

Haecce autem omnia quae iam iam dicta ſunt nomenclaturam pimpinellae generalem modo tangunt, nunc ſcopus medi-

tati-

tationis noſtrae botanico-medicae requirit, vt ad plantam illam, de qua agimus nos conuertamus illiusque denominationem conſideremus ſpecialem, & videamus quo nomine illam deſignent botanici. Vocatur ergo pimpinella nigra; A D. *Laur. Heiſtero* in Enum. plantar. hort. Acad. Iul. p. 12. & 15. nuncupatur Pimpinella radice nigra & Tragoſelinum radice nigra A D. *Iohrenio* in Hodego botan. & D. *Carl. Aug. de Bergen* in Flor. Francofurt. p. 180. appellatur Tragoſelinum coeruleum radice ſuccum coeruleum fundente. A veteribus botanicis ſecundum *Lonicerum*, *Dioſcoridem* & *Cordum* denominatur Caucalis ſeu pimpinella hirſuta item Daucus ſelinoides ſeu paſtinaca gallica. A *Val. Cordo* nominatur etiam Daucus cyanopus vid. *Caſp. Bauhin.* Pinac. germanice appellitatur ſchwarze Bibinelle, Blauwurzel & vulgo ſeu corrupte ab incolis Marchiae Sau-Bibenelle. Iſtae autem denominationes praeſertim priores partim a colore, partim ab eſſentia radicis vel externae vel internae proueniunt, dum radix eius extrinſecus fibroſa eſt coloreque obſcure fuſco & per exſiccationem nigro praedita, hinc pro differentia pimpinellae albae cuius radix extus flaua & intus alba accepit cognomen radicis nigrae. Et cum noſtra planta intrinſecus ſucco coeruleo ſeu inſtar cyani abundet, qui mediante deſtillatione per alembicum aquam non modo ſaphirinam, ſed & oleum inſtar chamomillae coeruleum tranſmittit & ad aquas vitae coeruleo colore gratiſſimo tingendas a deſtillatoribus & tabernariis Francofurtenſibus vſurpatur cognomentum hocce Tragoſelini coerulei ſeu Dauci cyanopi Blauwurzel ideo eſt nacta, licet ad genera Dauci, vt in differentia monſtrabitur haud pertineat. An autem ſit eſca ſuum, an plebs nomen in Marchia corrupuerit, quia Sau-Bibenelle dicitur, adhuc eſt inquirendum?

§. 5.

Quid autem frequentius eſt in botanicis, quam plantas videre vno nomine gaudentes diuerſam tamen faciem, ſi non quoad totum, ſaltem quoad partem referentes. Hinc multum intereſt

differentiam plantarum in materiae medicae ſelectu probe noſſe, ne quid pro quo, falſum pro vero accipiamus & ſimplicia eodem nomine gaudentes pro iisdem habeamus. Attamen cum paſſim idem nomen pimpinellae nigrae aliis quoque tribuatur plantis, illas hoc loco memorare conſultum eſt. Differentiam itaque pimpinellae nigrae quod refert, veteres botanici, vti ſuperius diximus, ſub illa intelligunt Daucum ſylueſtrem quem ſelinoidem appellarunt, item paſtinacam gallicam, quia pimpinella radicem habet nigram & Daucus ſeu paſtinaca gallica atro-rubentem. Sed ab vtrisque differt tam ratione generis, quam ratione ſpeciei. Quippe Daucus ſylueſtris & Paſtinaca gallica ſunt ſpecies Staphylini, quod recentiores botanici praeprimis D. *Car. Aug. de Bergen* in Fl. Francof. p. 185. ſtaphylinum quartum nominat. Accedit & hoc quod Daucus & Paſtinaca gallica ſeu Staphylinum quartum radicem poſſideat atro-rubentem, pimpinella e contrario nigra nigram atque coeruleam contineat. Cognomentum autem ſelinoides idem eſt ac ſelinum ſiue apium, quod eſt planta ſui generis. Nonnulli etiam antiquorum botanicorum pro pimpinella nigra agnouerunt Caucalin, quam ob radicem hirſutam pimpinellam hirſutam vocarunt. Sed illa iterum vel quoad genus, vel quoad ſpeciem a planta noſtra longe diſtat, dum eſt ſpecies chaerophylli ſeu Myrrhidis ſylueſtris, quae quamquam radicem habet hirſutam, attamen non vti pimpinella nigra nigram, ſed albam. Aliquot priſcorum medicorum pro pimpinella nigra ob radicem nigram ſumunt quoque Seſeli pratenſe, quod alii etiam botanici Cervariam nominant. Sed tam genere quam ſpecie a pimpinella differt & eſt oreoſelinum apii folio. Nam licet radice nigra ſit praedita, attamen hoc gaudet modo quoad externam non quoad internam vt pimpinella nigra faciem. An poliator ille celeberrimus geranus D. *Thomas Reineſius* in peculiari ſcripto germanico, quod ſub titulo conſilium peſtis prophylacticum edidit oder Rath und Bericht was männiglich bey itzo graſſirender Peſtſeuche ſich vor derſelben zu bewahren auf gnädigen Befehl des Hochgebohrnen Herrn Heinrich des Jüngern Römiſchen Kayſerl. Raths für die Herrſchaft Gera verfertiget und gedruckt zu

Gera

Gera 1625. cui additum eſt auctarium ad ſtudioſos botanices de radicula Elſenich Elſenichium ſeu oelnizium, quod alii Daucum paluſtrem, ſeu pimpinellam aquaticam vocant, ſub pimpinella nigra intelligat, adhuc inquirendum eſt, dum hoc non tantum in oppido Voitlandiae oelnizio dicto, ſed & praeprimis in Pomerania Marchia viciniſque locis inuenitur & a *Mathaeo Flacco* Phyſico Berolinenſi in peſtilentia commendatur, vbi ille autor in tract. german. de peſte ao. 1565. edito part. II. c. 13. ita ſcribit: Die Wurzel welche etliche allhier Elſerick heißen, iſt bewährt von vielen Sterben, und zu Berlin wohl bekannt. Attamen credo, hoc pertinere ad ſpecies Apiorum paluſtrium ſiue Eleoſelinorum. Et quamuis hoc cum pimpinella nigra floribus & foliis concurrat, cum radice tamen minime conuenit, dum Apium paluſtre ſeu Eleoſelinum non vti Pimpinella nigra radicem habet nigram, ſed albam, quae lacteſcit & apud botanicos ad ſpecies Thyſſelii pertinet. Accedit & hoc, quod neque *Thomas Reineſius*, neque *Mathaeus Flaccus* radicem hancce quoad colorem accurate deſcripſerint. Interea laudandi ſunt hi duo Medici, vt illius fecerint mentionem, quod vlterius a botanicis indagandum eſſe iudicamus. Tandem Pimpinella nigra differt a Pimpinella ſanguiſorba tam genere, quam ſpecie. Foliis quidem & radice rufa aliquo modo cum nigra conuenit, hinc & D. *Laur. Heiſterus* Prof. Helmſtad. in Indice plant. horti academ. Iulian. no. 4. p. 12. hanc nominat Pimpinellam radice nigra folio ſanguiſorbae, ſed tam ratione floris, quam ratione radicis a noſtra pimpinella longe diſcedit, dum flores ſanguiſorbae ſunt monopetali regulares & iuxta quosdam tetrapetali radixque ejus exiſtit rufa, flores e contrario pimpinellae nigrae ſunt pentapetali irregulares & vmbellati. Specialiter autem pimpinella nigra ratione radicis quoad colorem differt a pimpinella alba. Nam ſicut alba externe flauam & interne albam poſſidet radicem, ita nigra extus nigra & intus coerulea gaudet, id quod iamiam ſuperius indicauimus. Vtraeque quoque differunt ratione loci natalis, dum alba vbique & in diuerſis, nigra ex aduerſo in certis creſcit locis. Et quamquam ratione florum

rum & foliorum inuicem aequales, attamen folia pimpinellae nigrae obſcure ſunt viridia & ſplendentia. Imo ratione ſaporis & odoris nigra differt ab alba, dum haec acrioris, illa e contrario mitioris ſaporis eſt odorisue ſuauioris. Duae dantur Pimpinellae nigrae ſpecies vel major vel minor vti alba, quam differentiam nullus botanicorum praeter B. D. *Andr. Ottom. Goelicke* & D. *Ant. Phil. Queitſch* medicos duos Francofurti cis Viadr. celeberrimos, cum quibus commercium litterarium circa hanc plantam inſtituimus adnotarunt, uti literae & reſponſiones hinc & illinc eo transmiſſae id teſtantur, quas infra indicabimus & adnectamus.

§. 6.

Peracta ſic nominis euolutione ad ipſam nunc pimpinellae nigrae faciem ſuis quod dicitur coloribus depingendam accingimur. At vero ne absque ordine ac methodo negotium hoc ſuscipiamus, non inconſultum erit ab ipſa ſtatim deſcriptione collectiua eaque characteriſtica ceu prima ſaltim delineatione accuratiori dehinc penicillo adumbranda id ipſum ordiri. Facilius id fit ſi ad flores & fructus ſeu ſemina primario reſpiciamus, hinc & ad reliquas plantae partes folia nimirum & radices, ſi illae haud ſufficerent, adtendamus, vbi talia ſigna repeꝛiuntur characteriſtica, quibus facile planta haec vel illa diſtingui poteſt. Signa itaque pimpinellae nigrae quod ſpectat characteriſtica illa ſtatim fiunt manifeſta, ſi totam plantam tam quoad florem, quam quoad ſemen, folium & radicem examinamus & anatomice conſideramus, dum haec ad vmbellatarum ſeu vmbelliferarum pertinet claſſem. Quippe illa flore conſtat pentapetalo irregulari vmbellato candido ſiue roſaceo vmbellato, cuius calyx vniuerſalis nullus peculiaris ex multis & latis foliis factus eſt, vti D. *Albert. de Haller* adnotauit, qui ſemina habet nuda, gemella ſolida ſtriata parua & alis coronata, caulis autem illius ex foliis ſeu pinnis ſubrotundis laciniatis circumſerratis varieque & multiformiter diuiſis obſcure virentibus & ſplendentibus formatus & radix eius e fibrillis prolixioribus extus fuſcis & nigris,

gris, intus coeruleis ſuccum coeruleum manantibus guſtu mitioribus & odore ſuauioribus eſt conflata. Quid 1) flos pentapetalus irregularis vmbellatus ſeu vmbelliferus ſiue roſaceo vmbellatus ſit, botanici in ſcholis docent atque demonſtrant. Quippe flos pentapetalus irregularis vmbellatus ſecundum methodum Riuinianam eſt ille, cuius partes inaequali nexu cohaerent, qui quiuis petalis vel foliolis reuera diſtinctis inſtructus & quaſi aggregatus eſt, vbi plures flosculi vno receptaculo continentur, corollumque ſiue limbum vel auleum irregulare habent, & flos roſaceo vmbellatus, vti *Tourneſortius* deſcribit, eſt ille, qui in orbem inſtar roſae eſt poſitus, vbi plures flosculi pentapetali roſacei pediculo inſident & in capitula quaedam colliguntur, pediculis longioribus innixa. Et eiusmodi flore, vti omnes plantae vmbelliferae ſunt praeditae, ita praeprimis pimpinella nigra gaudet, ſi folia & partes eius omnes accurate ſeparamus. Clar. D. D. *Carl. Aug. de Bergen* in Flor. Francoſ. p. 180. hunc florem ita deſcribit, dum dicit: quod ſit vmbella vniuerſalis figura incerta. Quid 2) autem Illuſt. ille D. *Alb. de Haller* in Flor. Jenens. Ruppian. p. 286. per calycem vniuerſalem nullum peculiarem intelligat, quem floribus pimpinellae generatim adſignat, id illuſtrat citatus autor D. D. *Carl. Aug. de Bergen* in Flor. Francoſ. dum l. c. inquit: Pimpinella nigra habet inuolucrum vniuerſale nullum partiale polyphyllum & petala inaequalia ſecundum *Linnaeum*, Calyx enim qui a *Riuino* perianthium & a *Linnaeo* inuolucrum nominatur, eſt pars floris poſterior craſſitudine quadam notabili a pediculo diſtincta. Hocce calyce quidem ſeu perianthio & inuolucro plantae non penitus carent vmbelliferae, ſed illo praeditae ſunt, vt alii flores; attamen ille non ita animaduertitur & craſſitudine notabili diſtinguitur, quia quaſi continuus eſt & ex multis paruis & latis conſtat foliis, qualis ſtructura in Pimpinella nigra etiam obſeruatur, vid. D. *Caſp. Boſii* progr. de calyce Tournefortii. Sicut autem ſola ſigna florum characteriſtica ad plenariam plantarum haud ſufficiunt cognitionem, ſed alii quoque characteres & quidem ſeminum ſeu fructuum ſimul in ſubſidium ſunt vocandi,

 quia

quia omnes plantae ſuis gaudent ſeminibus, quae peculiari ſignantur charactere, ex quibus tota quanta eſt futura planta regeneratur, & in quibus eadem antehac deliteſcebat, quaeque reliquarum partium eſſentialium productioni inſeruiunt, optime adnotante D. *Ant. Guil. Plazio* Prof. Lipſ. in progr. de plantarum ſeminibus; ita etiam id obſeruandum eſt in pimpinella, quae ſemine etiam gaudet peculiari tale indicans ſignum, quale habent ſemina plantarum vmbelliferarum. Quippe pimpinella poſſidet ſemen nudum ſolidum gemellum paruum ſtriatum alisque coronatum. Quid per tale ſemen intelligatur, omnes norunt botanici. Semen enim nudum & ſolidum dicitur, quod pappo ſeu lanugine caret, durum eſt, neque capſulis ſiue pericarpiis incluſum. Semen autem gemellum & paruum vocatur, vbi calyx floris in duo grana abit exigua. Et ſemen ſtriatum alisque coronatum nuncupatur, quod ſtrias & ſulcos habet, in cuius apice ſunt alae inſtar coronae, ſi microſcopio obſeruantur. Et ſemen ita ſignatum, vti omnes plantae vmbellatae, ita etiam pimpinella poſſidet nigra. Aſt non a flore & ſemine tantum, ſed etiam a foliis plantarum notae deſumuntur characteriſticae, quia in non paucis plantis folia propter ſingularem figuram, diſpoſitionem, ſtructuram, texturam aliaue notabilia accidentia haud raro melius quam flores & ſemina exigua in conſpectum prodeunt vid. D. *Laur. Heiſteri* Prof. Helmſt. diſſ. de Foliorum vtilitate in conſtituendis plantarum generibus iisdemque facile cognoſcendis. Tale autem ſignum characteriſticum in pimpinella petitur a foliis pinnatis. Caulis enim illius ſiue prima pars plantae a botanicis virga dicta, ſi ineunte vere e radice emergit, initio habet parua foliola ſuperius etiam tenuiſſima, quae tandem in folia laciniata ſeu pinnos varie & multiformiter diuiſos, qui quaſi repraeſentant ſerram, abeunt; *Petr. Andr. Mathiolus* in comment. ad oper. Dioſcor. p. 729. folia pimpinellae ita deſcribit, dum inquit; folia quae ad radicem ſunt circumquaque ſolo procumbant, pluribus ex vno pediculo vtrinque emergentibus diſſectis, per ambitum ſerratis caule quadrangulari, ſic interdum carui inſtar minutiſſime laciniantur. Excell. *Alb. de Haller* in

Flor.

Flor. Ienenſ. Ruppian. p. 285. ita deſcribit, dicens: Folia pimpinellae ſunt oualia ſanguiſorbae ſimilia varie & multiformiter diviſa. Et Clar. *Carl. Aug. de Bergen* in Flor. Francof. p. 180. haec folia nominat pinnos ſemilobatos ſubrotundos & circumſerratos. Folia autem pinnata ſeu pennata & pinni apud botanicos ſunt, vbi bina folia, vti iam ſuperius dixi, e regione ſibi ad idem quaſi coſtae punctum opponuntur. Et ita quoque fabrefacta & figurata eſt, quoad folia pimpinella nigra. Quemadmodum tandem in plurimis plantis radices vtilitate & nobilitate flores & ſemina antecellunt, & ſignum plantarum praebent diagnoſticum, ita quoque pimpinellae praeſertim nigrae radix, quae colore nigro & coeruleo prae alba ſeſe manifeſtat eſt attendenda, ex qua ſumi poteſt praecipuum criterium. Haec enim radix conſtat ex longioribus non modo fibrillis, ſed & parte digitali craſſitudine aequali, quae extus colorem fuſcum & nigrum & intus coeruleum ſuccum coeruleum manantem habet. Et haec quoad colorem circumſtantia eſt optimum pimpinellae nigrae indicans.

§. 7.

Sed hoc ipſo inuitamur ad patriam & locum pimpinellae nigrae natalem. Vbi in genere praemittendum eſt, non videri in vno ſolo loco hancce creſcere, quamuis pimpinella alba in pleriſque aliis inueniatur. Locum enim illius quod adtinet natalem, ille eſt in Marchia & quidem praeprimis Francofurti cis Viadrum, vbi ſponte olim Bey denen Nunen item um der großen halben Stadt largiter creſcebat, optime obſeruante D. *Carl. Aug. de Bergen* in Flor. Francof. Cum autem tabernarii & deſtillatores Francofurtenſes illa ad ſuas vitae aquas colorandas hactenus vterentur, ea quantitate in dictis haud reperitur locis, ſed a pharmacopolis colitur in hortis. Interim duobus vel tribus milliaribus a ciuitate diſtantibus nonnulli ſunt pagi, in quibus copioſe haec planta radicibus multis & indiuiſis progerminat & adnotante D. *Ant. Phil. Queitſchio* Medico Francofurtenſi famigeratiſſimo, Fürſtenwaldae, Freyenwaldae & in aliis

Bo-

Boruſſiae creſcit tractibus. Omnem quidem nauauerimus operam, an aliis in locis illa inueniatur, ſed nullam deprehendimus, niſi circa Zwickauiam in Saxonia, ubi illam partitim vidimus. Quare aliorſum poteſt transplantari, vti B. D. *Aug. Fr. Waltherus* Prof. Lipſ. & D. *Laur. Heiſterus* Profeſſor Helmſtadienſis celeberrimus in hortis ſuis botanicis experimentum fecere & plantam hancce coluere. Et radice illius recenti & ſemine a B. D. *Andr. Ottom. Goelicke* Medico Francofurtenſi olim acceptis in alueolum ſeminauimus atque plantauimus, ex quibus plantas quamplurimas cum floribus & ſeminibus maturis acquiſiuimus. Alias amat terram nigram & lutoſam, quare in pratis, vineis, ageribus & aliis locis inuenitur incultis. B. D. *Joh. Heinr. Schulzius* Prof. Hallenſ. in diſſert. de Chamaemelo ſcribit §. 8. p. 19. Pimpinella coerulea per Marchiam frequentiſſima eſt, nullibi autem reperitur, niſi vel in coemeteriis vel iſtiusmodi locis, quo iumenta frequentius pelluntur a ruſticis, quaeque ab iis copioſius ſtercorantur. Semen, vt mox exſurgat & prodeat, in locum verſus auſtrum & a ſeptentrione remotum eſt ſpargendum, poſtea radices adhuc tenerae autumno inſequenti in locum verſus ſeptentrionem ſunt transplantandae, vbi ſeſe hac ratione optime propagant.

§. 8.

Vt vt autem vnicuique plantae ſuum anni & menſis tempus eſt proprium, quo flores emittit & producit, ita quoque pimpinella nigra tale habet. Tempus enim florendi quod concernit, illud eſt menſis Iunii & Iulii, vbi floribus albidis & quandoque aliqualiter rubeſcentibus prouenit, qui ſi flacceſcentes decidunt tandem menſe Auguſti in ſemen abeunt. At enim vero quamquam tempus peculiare eſt plantis, quo flores proferunt, illi tamen non colliguntur, quia in medicina haud adhibentur, hinc radix eius, quae melior atque efficacior prae illis, certo tempore effoditur & colligitur, id quod fit menſe Maii. Credimus nimirum omnino, maiorem ſucci vbertatem inueniri in radicibus, quae vere effodiuntur, quam autumno,

licet

licet alii autumnum ad eruendas radices praeferant, optime ſentiente *Petr. Andr. Mathiolo* in praefat. ad oper. Dioſcorid. Radice hac dehinc e terra conuenienti tempore & ineunte vere eruta & ab immunditiis mundata in fruſta diſcinditur & in loco vmbroſo optime exſiccatur, qua ratione eius vis & efficacia diu conſeruari poteſt.

§. 9.

Prius vero quam ad vſum pimpinellae nigrae varium ſpecialius enarrandum accedamus, de principiis illius agendi ſeu particulis eandem conſtituentibus, a quibus agendi vis illa pendet earumque temperie & craſi, qualem nempe odor, color, ſapor & chymia denique ipſa cognoſcendam nobis exhibent tractabimus. Ex quibus ergo coagmentata noſtra ſit planta & quaenam eorundem reperiatur proportio indagandum erit. Quo autem eo felicius finem ſuum obtineat Medicus, omnia tam externa quam interna perſcrutatur. Sic rimatur, quae in ſenſus cadunt, videt, quid color, odor & ſapor cum ratione qualitatis & applicationis ad corpus humanum commonefaciant. Porro chymiam in ſubſidium trahit, eaque mediante disgregat particulas hoc vel illud conſtituentes, ex quibus & aliis praemiſſis ſuum deinceps formet ratiocinium. Quod itaque internam phyſicam mixtionem & principia pimpinellae nigrae reſpicit conſtitutiua, planta illa & praeſertim eius radix ex pluribus conſtat particulis oleoſo-ſulphureis, paucis ſalino alcalinis & copioſis terreſtribus, id quod prius ex odore ſuavi & colore nigreſcente coeruleoque, poſterius vero ex ſapore dulci & aromatico miti eſt iudicandum. Oleoſae enim & ſulphureae partes ex aqua illa ſaphirina & oleo per alembicum transmiſſo eleganter inſtar chamomillae romanae coeruleo fiunt manifeſtae. Nam ſi ſpiritum vini radicibus infundas & deſtillando inde auoces ſpiritum ſaphirino elegante colore imbutum acquires, id quod *Iohannes Sigismundus Elsholzius* in deſtillatoria curioſa c. 13. primus adnotauit. An ſemen huius plantae, ſi deſtillationi ſubiiceretur, etiam coeruleum ſit

 da-

daturum oleum vix dubitamus; ſed experiendi occaſione deſtituti nihil pro certo affirmamus. Interea nondum legimus praeter haec duo vegetabilia chamaemelum & millefolium dari alia, quae oleum ſaphirinum largiuntur. vid. B. D. *Ioh. Heinr. Schulzii* Prof. Hallenſ. diſſ. de Chamaemelo, & B. D. *Fr. Hofmanni* diſſ. de Millefolio. Si radix pimpinellae nigrae vlterius igne eliquatur chymico extracti oleoſo-reſinoſo-ſulphurei uncia ſemis, ſalinarum particularum drachmae tres terreſtrium partium nouem acquiruntur drachmae.

§. 10.

Declaratis ita ſenſibilibus praecipuis pimpinellae nigrae qualitatibus, nobis incumbet, vt antequam ad producta & compoſita ex eadem digrediamur, prius virtutes eius ſingulariter luſtremus & ad facultates medicas explicandas progrediamur. Quippe qui aliquod compoſitum eſt facturus omnium ſimplicium pharmacorum vires noſſe oportet, dum qui eas nouerit, eis etiam, quae ab aliis compoſita ſunt, recte vtetur. Virtutes itaque & effectum huius plantae quod attingit, illa ob particulas oleoſo-ſulphureas & ſalino-alcalinas fixas balſamicam non ſolum poſſidet vim & efficaciam, ſed & ſimul corruptionen refraenat putredinoſam, dum ſanguinem mundificat & impuras particulas ex humoribus ſeparat perque vias ordinarias praeſertim vrinam & ſudorem excernendo & eliminando euacuat. Praeterea ebullitiones & efferueſcentias ſedando ſanguinem demulcet & quaſi edulcorat. Pro optimo itaque & ſecuriſſimo remedio diuretico & diaphoretico vt & alexipharmaco, quod longe melius & mitius aliis ſtimulantibus ſalino alcalinis volatilibus medicaminibus operatur planta haecce eſt cenſenda. Quare interne variis in adfectibus vt demulcens, reſoluens & apophlegmatizans remedium deprehendimus egregium. Quippe mucum viſcidum tam in capite praeſertim ſinubus cerebri ſtagnantem, quam in vaſis pulmonum minimis ſubſiſtentem attenuando & reſoluendo promouit. Hinc in coryza aliisque adfectibus catarrhalibus & pectoralibus, tuſſi & aſthmate tam

humi-

humido quam ſicco optime ſeſe geſſit. In odontalgia quoque ſymptomatica acrimoniam illam ſanguinis impuram in dentibus ſtagnantem & illorum neruos titillantem extemplo diſcuſſit, doloremque inde leniendo ſedauit. In pathematibus porro rheumatico-arthriticis & praecipue malo iſchiadico & podagrico, vt inſigne leniens & ſedans obſeruauimus remedium. In morbis tandem ſeri & lymphae, vt achoribus infantum, ſcorbuto, ſcabie & primo luis venereae gradu tanquam mundificans ſanguinem optimum inuenimus medicamentum, dum impuritates illas exſiccando & purificando ſine noxa ex ſanguine depulit miraque praeſtitit. Deinde in calculoſis & nephriticis adfectibus vt ſpecificum cum *Elsholzio* experti ſumus medicamentum. Poſtea in morbis vterinis praeſertim eorum impuritatibus & ſtagnationibus fluore nimirum albo & ſuppreſſione menſium, vt aperiens, & emmenagogum praeclarum adnotauimus remedium. Item in malo hyſterico & hypochondriaco aliisue ſpaſmis viſceralibus v. g. colica tam ſimplici, quam haemorrhoidali, vt ſecurum anodynum animaduertimus medicamentum. In ſtatibus quoque ſubſiſtentibus diſſoluendis & diſſipandis praeſtanda praeſtitit. Ad appetitum excitandum & concoctionem primariam & ſecundariam adiuuandam ſuum plenarie contribuit. In morbis deinceps malignis & contagioſis, febribus nimirum putridis & exanthematicis v. g. variolis, morbillis, purpura & petechiis antidotum quaſi fuit ſecuriſſimum, dum omnem malignitatem & impuritatem e ſanguine expulit, a corde depulit perque loca ſe- & excretoria praeprimis vrinam & ſudorem ablegauit. In grauidarum torminoſo-flatulentis pathematibus & inde metuendo abortu vel aliis periculis mitigandis & ſopiendis valet omiſſis aliis embryonum balſamis, aquis vitae mulierum, elixiriis vterinis aromaticis calidis carminatiuis, hinc etiam in doloribus nothis ſeu ſpuriis partus paulo ante vel ſub partu prodeſt & veros promouet. Ad ſecundinarum foetusque mortui excluſionem facilitandam commendatur. Ad fluxum lochiorum ſine inſigni exagitatione propemodum non contemnendi vſus eſt haec radix. Vltimo in tumori-

moribus oedematoſo-hydropicis praeſertim anaſarca, viſceribus adhuc ſaluis, vt excellens & ſpecificum vidimus remedium, dum ſerum in abdomine & pedibus ſtagnans reſoluendo diſſipauit, perque emunctoria conſueta & neceſſaria depoſuit viſcerumque tonum labefactatum reſtituit. In gonorrhoea mundificandi, reſoluendi ac expellendi, qua praedita eſt facultate, bene ſe gerit. Contra tremores artuum a mercurialibus medicaminibus ortos laudatur. In lue venerea mirum in modum extollitur laudibus, vt eam e fundamento curet, ſi per quatuor quinque vel ſex ſeptimanas pro gradu ſtatuque morbi adhibeatur, coniuncto purgantium & ſudoriferorum ſimul vſu. Quod haec radix ſedatiua & anodyna virtute alteram vulgarem albam longe ſuperet, clarum habemus teſtimonium D. *Gohlii* in manuduct. ad praxin clinic. Norimbergae edita.

§. 11.

Luſtrauimus iam noſtrae plantae vſum internum, ſupereſt igitur, vt paucis tantummodo verbis agamus de vſu eius externo, cum ſatis etiam ille amplus ſit. Nam ſicut internus vſus admodum efficax exiſtit, ita & externus plane egregius eſt, dum ob eadem principia balſamicamque lenem virtutem nervos irritatos placat, impuritatemue humorum purificat, tonum ad aequilibrium reducit & diſunitas partes conſolidat. Quippe in vulneribus ad ſanguinem ſiſtendum, in vlceribus antiquis manantibus ad ea exſiccanda & in adfectibus cancroideis fiſtuloſis & venereis ad illos ſanandos & depurandos cum fructu adhibetur. Egregiam quoque exſerit efficaciam in tumoribus externis diſcutiendis inque pedum oedematibus atque ereſypelaceis malis diſſipandis. Imo decantatiſſima eius eſt vis in faucium vitiis & tam in ſimplicibus anginodeis, quam venereis vſurpatur adfectibus.

§. 12.

Cum hodie praecipue a Medico practico requiratur, vt non ſolum cito & tuto, ſed etiam iucunde curet. Itaque omne ſtu-

ſtudium omnemque operam in eo collocare debet merito, vt medicamenta quae vel cruda exhiberi non poſſunt, vel aegrotis ingrata & nauſeoſa exiſtunt per praeparationem congruam in iucundam formam redigat, atque ita palato gratiora & ad aſſumtionem aptiora reddat. Et cum idem de pimpinella nigra dicatur, quod nempe per ſe exhibita non aeque palato blandiatur, hinc conſultum erit, illam vti ferax eſt qualitatum ratione, ita & praeparationum copia ſuperbientem iam inueſtigare. Vegetabilium quidem vſus in ſubſtantia a non paucis hodie reiicitur, cum putent, illa nauſeoſum obtinere ſaporem, dum ob nimiam doſin nauſeam excitant; At enim vero pimpinella noſtra nigra licet aliquo modo ob copiam, ſi in ſubſtantia adhibeatur, ſit nauſeoſa, in pulueribus tamen praeprimis tragaeis radix pulueriſata vſurpari poteſt, vbi non ita excitat nauſeam. Hinc praeparanda & propinanda eſt ea ſub forma Eſſentiae. Circa extractionem autem illius tenendum eſt, quod haec peculiari methodo & enchireſi in furno chimico ſingulariter conſtructo ſit praeparanda, nec ſimplex frumenti ſpiritus, vti in extractione Eſſentiae pimpinellae albae ſumendus, ſed aliud penetrantius adfundendum menſtruum, vt partes oleoſae ſulphureae, quas nigra prae alba poſſidet, eo melius & citius eliciantur, cui extractioni folia quoque ſingulariter exſiccata & praeparata adiungimus & ita eſſentiam ſaturatiorem & effectu praeſtantiorem inde acquirimus. Interea folia & radix exſiccata in infuſo theiformi & decoctis in diuerſis cum fructu adhibetur morbis. Herba enim illius tanquam infuſum theiforme praeſertim in grumis ſanguinis poſt haemoptyſeos paroxyſmum relictis reſoluendis abſtergendis & ad exitum diſponendis, item in chronicis pectoris adfectibus ſeroſo-nempe mucidis ſtaſibus laudatur. In decocto cum radice ſarſaparill. vſurpata herba & radix in gonorrhoea exhibita bene ſe geſſit. Radicem & herbam ſub forma decocti cum vino parati & per aliquot dies vſurpati in noxis a mercurialium cum interno tum externo abuſu in luis venereae curatione obortis optimam & efficaciſſimam vidimus. In calculo ad frangendum illum & expellendum commendatur herba ſub infuſo. Si her-

ba & radix decoquitur & ſub gargariſmatibus vſurpatur, egregiae ſunt duae illae ſpecies in faucium vitiis. Aqua etiam illa coerulea deſtillata vehiculi loco, vt in ea lithontriptica medicamenta diluantur & porrigantur ad calculum pellendum adhibetur. Oleum illud ſaphirinum vt anodynum in doloribus pleuriticis ſopiendis laudatur. Aqua tandem illa vitae ſaphirina vt optimum carminatiuum a Francofurtenſibus bibitur. Exterae vero vel Eſſentiam praeprimis cum Eſſentia Myrrhae & Balſamo Peruuiano commixtam in vulneribus & vlceribus depurandis vel folia & radices eiusdem ſub ſpeciebus diſcutientibus & reſoluentibus in forma ſacculorum ad tumores diſſipandos cum euphoria exhibuimus. At maxime decet proportionem nec in exceſſu nec in defectu peccantem ſemper ſeruare.

§. 13.

Quid pimpinella nigra in morbis efficiat & praeſtet tam interne, quam externe ſequentes caſus in praxi medica adnotati & obſeruati id atteſtantur, quos iam nunc recenſebo.

CASUS I.

De Achoribus & Tinea.

Puella IV. annorum, cacochymica ob immunditiem & negligentiam matris achoribus & tinea laborabat vehementi, ita vt totum non ſolum caput: ſed & frontem, nucham & collum occuparet. Ego in conſilium vocatus, dedi Eſſentiam pimpinellae nigrae ſaturatam largiter in die ſumendam, cui etiam adiunxi laxantia lenia & vnguentum ex Vngt. Roſac. Nicotian. pulu. rad. Pimpin. nigr. & ol. tart. per deliqu. concinnatum quae medicamina tandem cum ſucceſſu & absque noxa ſanarunt & exſiccarunt achores atque tineam.

CASUS II.

De Ereſypelate ſuppurato & exulcerato.

Sutor XXXV. annorum ſanguineo-phlegmaticus & conſtitutionis corporis carnoſae ereſypelate frequentius in pede ſiniſtro

niſtro eſt correptus, & cum externe ineptis tractaret remediis, illud mutabatur in vlcus, quod iterum conſolidatum varia ſymptomata catarrhalia & ophthalmica inde produxit, ita vt per ſemeſtre & vltra valetudinarius factus ſit. Mordet tandem illum in pedem ſiniſtrum canis rabidus, id quod inflammationem ereſypelaceam recrudeſcit & febrim poſt ſe trahit pleuritico-catarrhalem. Variis quidem medicaminibus vſus empiricis tam externis, quam internis pathemata paululum leuat, ſed non ſanat. Hinc ea omnia lipothymia ſequitur, dolor & inflammatio pedis exaſperatur, & motus febriles augentur. Cataplaſmate tandem emolliente vtitur, quod circa ſuram facit abſceſſum, ita vt ex illo aperto materia purulenta ad menſuram ſemis egrediatur & ita vlcus manans foetidum per aliquot temporis ſpatium efformet. Ego conſultus pimpinellam nigram interne & externe tam in ſubſtantia & puluere, quam in Eſſentia ad purificandum ſanguinem adhibui, quae etiam omnia pathemata interna profligauit, vlcus mundificauit & conſolidauit & ita pedem in integrum ſtatum reſtituit.

CASUS III.

De Arthritide vaga.

Mulier XLII. annorum ſanguineo-phlegmatica & plethorica, ob praematuram menſium ceſſationem venae ſectionem neglectam & vitam ſedentariam in varia incidit pathemata vel hyſterica, vel febrilia & catarrhalia, quibus ſeſe adiunxerunt arthritis vaga & haemoptyſis, quod prius aegrotam ita vexauit, vt ſpaſmodici dolores vel in artubus ſuperioribus vel in inferioribus, vt capite, nucha, brachiis, manibus & pedibus circumuagerentur. Ego in conſilium adhibitus praeter potionem ex aquis deſtillatis diapnoicis puluere ſuccin. praeparat. antimon. diaphor. & puluere rad. Pimpin. nigr. praeparatam & ſyr. Cort. aurant. edulcoratam, Eſſent. quoque Pimpin. nigr. diligenter ſumendam praeſcripſi. Quibus poſtea aliquot hebdomadibus aegrotam ſanaui & motus ſpaſticos vagantes ſedaui, vt penitus ſilerent.

CASUS IV.

De Malo Iſchiadico.

Litteratus vir LXXIV. annorum ſanguineo-phlegmaticus & corporis habitus ſpongioſi & carnoſi vitae ſedentariae & diaetae lautae deditus alias haemorrhoidarius, ob venae ſectionem neglectam & alias ſolitam in malum incidit iſchiadicum, cui haemorrhoides coecae, teneſmus, obſtructio alui, tuſſis & motus febriles ſeſe adſociarunt. Ego conſultus dedi Eſſentiam pimpinellae nigrae, puluerem temperantem & anodynum externe autem dorſo dolenti applicui Emplaſtrum ex Empl. ſaponat. camphor. Barbett. Galban. croc. Tacamah. & opio praeparatum & ita feliciter ſanaui.

CASUS V.

De Malo Hyſterico exacerbato cum abſceſſu in inguine.

Matrona LXVIII. annorum, temperamenti cholerico melancholici conſtitutionis corporis macilentae, ob praematuram menſium ceſſationem, infelix puerperium, moerorem & iracundiam pathematibus hyſtericis vehementibus in doloribus capitis, dorſi & lumborum cum cardialgia, anguſtia praecordiorum, vomitu, appetitu deprauato & fluore albo conſtantibus, per multos annos adfligebatur, quibus diuerſa aſt incaſſum oppoſuit remedia. Meum tandem implorans conſilium & auxilium, praeter alia Eſſentiam etiam Pimpin. nigr. cum Eſſ. caſtor. mixtam diligenter propinaui, quibus effeci, vt in latere ſiniſtro circa regionem inguinalem tumor inſtar oui durus & dolorificus appareret. Qui cataplaſmatibus & emplaſtris emollientibus tractatus & maturatus largam materiae copiam emiſit, vt omnium pathematum hyſtericorum exoptatus factus ſit finis.

CASUS VI.

De Catarrho ſuffocatiuo.

Sartor vir LI. annorum, ſanguineo-melancholicus & plethoricus vehementibus doloribus ſpaſmodico-arthriticis in brachio

chio dextro hactenus vexatus, medicamento externo illos ali-quandiu ſedauit. Natura quidem coryzam fluentem producebat, cum autem illa iterum regimine frigido impediretur, hanc catarrhus ſuffocatiuus & febris vehemens catarrhalis cum ſtertore & raucedine conſequitur, ita vt omnem aerem in reſpirando adimeret. Ego in conſilium vocatus, Eſſent. Pimpin. nigr. frequentius ſumendam, infuſum theiforme ex fol. & rad. Pimpin. nigr. & flor. arnic. paratum diligentius ſorbendum & gargariſma ex flor. Malu. Roſar. rubr. Salu. rad. & fol. Pimpin. nigr. & Mell. Roſar. ſaepius injiciendam adhibui. Quibus medicaminibus aegrotum intra tres ſeptimanas feliciter reſtitui, ita vt ſanus perfecte ſit ac ſaluus.

CASUS VII.

De Hydrope anaſarca.

Literatus vir LXVIII. annorum, cholerico-melancholicus, corpore macilentus, ob motum corporis alias ſuetum praeſertim iuuenilibus annis ſanus, aſt ob vitam ſedentariam hactenus peractam valetudinarius factus eſt. Quippe in tuſſim ſtomachalem & malum hypochondriacum incidit. Natura quidem haemorrhagia narium, ſputo cruento & diarrhoea aequinoctiali quaeſiuit opem, ſed impediuntur illae ſalubres excretiones medicamento quodam ſtyptico & adſtringente ab empirico commendato. Hoc ſtatim poſt ſe trahit tumores pedum oedematoſos, reſpirationem difficilem & tuſſim vehementem. Tumores tandem ad femora vsque ſcrotum, manus & faciem progrediendo, hydrocelen non modo, ſed & hydropem anaſarcam cum ſiti, appetitus defectu, obſtructione alui, ſuppreſſione vrinae & febre lenta progenerant. Ego in conſilium accerſitus Eſſent. Pimpin. nigr. cum TR. ♂ii tartariſat mixtam, nec non puluerem ex Rad. Pimpin. nigr. Vincetox. & Rhabarb. praeparatum imo externe ſacculos ex rad. & fol. Pimpin. nigr. aliisque herbis diſcutientibus conſarcinatos frequenter calide vſurpandos commendaui, quibus non ſolum vrinam & ſudorem prolicui,

ſed & hydrocelen & hydropem ex partibus ſuperioribus diſſipaui & ita aegro ſanitatem reddidi atque reſtitui.

CASUS VIII.

De Teſticulo venereo.

Pediſſequus quidam vir XXXVI. annorum, ſanguineo cholericus, conſtitutionis macilentae, vitae diſſolutae & praeſertim venereae deditus, ex coitu impuro gonorrhoeam nactus eſt malignam. Et cum hanc variis medicaminibus ſuppprimeret adſtringentibus, teſticulum venereum magnum cum inflammatione ſeroti vehementi pro merce inde accepit; aeger meum quaerens auxilium, illi cataplasma emolliens ex herbis emollientibus & diſcutient. quibus folia & radix Pimpin. nigr. addita erant in lacte decoctum & teſticulis inflammatis applicitum praeſcripſi, ſimulque Eſſentiam Pimpin. nigr. cum Balſ. de Copaiua mixtam largius ſumendam cum pilulis purgantibus interne ordinaui. Quae remedia teſticulum inflammatum & tumefactum non modo diſcuſſerunt, ſed & omnia ſymptomata feliciter depulerunt.

CASUS IX.

De Sterilitate ex fluore albo.

Mulier XXIV. annorum ſanguineo-cholerica & plethorica, tribus annis iamiam nupta & adhuc ſterilis, ob menſium irregularitatem & fluorem, quem aliquandiu paſſa eſt album, in pathemata ſimul incidit hyſterica, quae mihi aperuit & hinc conſilium meum implorauit. Ego praeter pilulas polychreſtas Hallenſes frequenter ſumendas Eſſentiam Pimpinellae nigrae propinaui, ſimulque infuſum theiforme ex rad. & foliis Pimpinellae nigrae conſarcinatum adiunxi. Quibus effeci, vt non ſolum vterus purgaretur, menſes in ordinem redigerentur, fluor albus depelleretur & foecunditas plenaria produceretur, cuius filii & filiae poſtea enixae ſunt teſtes.

CASUS

CASUS X.

De Variolis malignis confluentibus cum purpura alba.

Puer IV. annorum corporis habitus pleni in variolas incidit epidemice graſſantes, cum quibus ſeſe adſociant aeſtus, reſpiratio anxia, appetitus defectus, laſſitudo membrorum atque delirium. Illis quarto die erumpentibus paruae admodum non modo, ſed & copioſae eﬄoreſcunt, ita vt totam faciem, pectus, dorſum, manus & pedes occupent. Ego conſultus potionem diapnoico - temperantem praeſcripſi. Illis poſtea in ſuppurationem abeuntibus partim vbique confluunt, partim veſiculas magnas in manibus & pedibus generant. Cum autem ſuppuratio lente procederet, aliaque grauiora ſymptomata praeprimis ſitis, inquietudo, aeſtus & phantaſiae accederent, ad ſuppurationem promouendam ordinaui Eſſentiam pimpinellae nigrae, qua tandem effeci, vt tam inſigniter maturarent, quam feliciter exſiccarent. Purpura quidem alba his vltimo ſuccedebat, ſed nihil periculoſi poſt ſe relinquebat. Cum ſimul vlcera manantia & exedentia ex copioſis variolis profunde ſuppurantibus & confluentibus in manibus eſſent ac pedibus, illa puluere externo ex radice & foliis pimpinellae nigrae, Gummi Myrrh. & Maſtich. conſtante inſpergendo penitus exſiccaui & ſanaui.

CASUS XI.

De ulcere manante in genis & mento ex morbillis retrogredientibus.

Puer III. annorum alias robuſtus & hilaris morbillis corripitur epidemice graſſantibus. Exanthemata quidem morbilloſa optime eﬄoreſcebant, ſed mox retrocedebant. Hiſce deinde mox euaneſcentibus defluxiones catarrhales, tuſſim nempe ſiccam, colli ſtuporem paralytodem, laſſitudinem membrorum, ſomnolentiam, ulcus manans & exedens in genis & mento cum febricula lenta & vrina nigra relinquebant. Ego in conſilium vocatus Eſſentiam pimpin. nigr. quotidie ter ſumen-

dam

dam cum potione ex aquis deſtillatis diapnoicis puluere pimpin. nigr. oc. cancr. ppt. antimon. diaphoret. & ſyr. flor. Tunic. parata propinaui. Quibus effeci, vt non ſolum omnia ceſſarent ſymptomata, ſed & vlcera manantia fierent ſicca & vrina nigra mutaretur rurſus in colorem citrinum cum plenaria euphoria.

CASUS XII.

De Ereſypelate vago veſiculoſo cum purpura alba.

Virgo XVIII. annorum ſanguineo-cholerica & plethorica morbo quodam 1744. autumno epidemice graſſante ereſypelate nempe vago veſiculoſo dicto herum ziehende Blaſenroſe diuerſos homines trucidante adfligitur, quod ſequenti ratione fuit manifeſtum. Ingens enim exoritur frigus, quod ſummus conſequitur aeſtus, enormis cephalalgia, magna faciei inflatio & inflammatio, quibus non modo veſiculae cancroideae malignae ardorem & dolorem inſignem producentes, ſed & purpura alba ſuccedebant. Poſtea inflatio & inflammatio in facie detumeſcebat, & veſiculae cum purpura inſtar ſquamarum decidebant. Porro collum, dorſum, brachia & pedes progrediendo eadem ratione, quam in facie & inflatione & inflammatione & veſiculis & purpura & ardore, & dolore & deſquamatione occupabat & ita omnes artus circumvagabatur. Quibus accedebant anxia & difficilis reſpiratio, ſomni defectus, delirium, membrorum laſſitudo, otalgia & linguae balbuties ſitisque inexplebilis. In hoc miſerrimo ſtatu meum requiritur conſilium & auxilium. Huic morbo ferme inaudito praeter medicamina temperantia & diapnoica praeſcribebam diligenter Eſſentiam pimpinellae nigrae; externe autem folia recentia Tiliae & pimpinellae, quae vltima inflammationem non ſolum & veſiculas malignas mitigabant & exſiccabant, ſed & aegrotam intra viginti duarum dierum ſpatium reſtituebant & ſanabant. Hac ratione etiam mulier ſimul curabatur.

CASUS XIII.

De Febre petechiali.

Miniſter ephyppiarii iuuenis XX. annorum ſanguineo-cholericus & plethoricus commotionibus febrilibus 1745. vere graſſantibus, vt frigore, aeſtu, cephalalgia, laſſitudine membrorum, reſpiratione difficili, delirio & exanthematibus petechialibus conſtantibus corripiebatur. Ego vocatus in conſilium praeter potionem temperantem & diapnoicam ordinaui etiam pimpinellam nigram tam in eſſentia, quam in infuſo theiformi. Quae medicamina illum habuerunt effectum, vt intra quatuordecim dies aegrotus ſubſequente haemorrhagia narium larga, aluo fluida & ſudore ſufficienti mederetur.

CASUS XIV.

De Febre pleuritico-peripneumoniaca.

Foemina XXXIX. annorum ſanguineo-phlegmatica & plethorica febre pleuritico-peripneumoniaca epidemice autumno 1746. graſſante afficitur, quae frigore, aeſtu, coryza, dolore capitis & lateris dextri acuto, laſſitudine & ſpaſmis membrorum, appetitus & ſomni defectu, anguſtia praecordiorum tusſique ſicca apparuit. Die quarta ſputum accedit cruentum & ſymptomata cum inquietudine & phantaſia corrupta ſeſe exaſperant. Meum tandem expetens conſilium, praeter potionem temperantem & diapnoicam infuſum theiforme hb. & radic. pimpin. nigr. & flor. Arnic. paratum cum Eſſent. pimpin. nigr. diligenter propinabam. Quibus remediis effeci, vt intra vndecim dies haec omnia ſudor lenis, expectoratio larga, ptyalismus copioſus & purpura conſequeretur & aegrota reſtitueretur.

CASUS XV.

De Coryza ſtagnante feliciter promota.

Literatus vir LII. annorum temperamenti ſanguineo-cholerici vitae ſedentariae ob ſtudia & meditationes frequentes deditus alias ſanus. Cum ineunte vere 1756. ob tempeſtatem va-

riam vel calidam vel frigidam varii epidemici graſſarentur morbi, praeſertim tuſſis, coryza & febres catarrhales, ille etiam prioribus corripiebatur, ita vt tuſſi ſicca & coryza ſubſiſtente vehementer adfligeretur, quae dolorem capitis ſummum, temulentiam, reſpirationem anxiam & motus febriles circa veſperam praeſertim poſt ſe trahebant. Ego conſultus diligenter adhibui Eſſent. pimpin. nigr. ſingulis horis duabus in die ſumendam. Infuſum quoque theiforme ex rad. Glycyrrhiz. pimpin. nigr. fol. pimpin. flor. Tuſſilag. & Arnic. conſtans ſimul propinaui. Quibus remediis id peregi, vt non ſolum tuſſis aſpera ſedaretur, coryza copioſius promoueretur & in phlegmatorrhagiam quaſi mutaretur, cum excreatione larga mucida & ſalina, ſed & aeger plenarie renouaretur.

CASUS XVI.

De duobus calculoſis feliciter ſanatis.

Vnus eſt lanarius vir L. annorum ſanguineo - cholericus macilentus, qui aliquandiu laborauit iſchuria & doloribus lumborum ſpaſmodicis, vomitu, febrilibusque commotionibus. Huic puluerem me conſulto propinaui temperantem & anodynum, Eſſentiam quoque pimpin. nigr. ſacculos externe ex hb. Malu. flor. Sambuc. Chamom. vtr. fol. & rad. pimpin. nigr. paratos & ita aegrotum expulſis aliquot calculis cum vrina ſabuloſa feliciter ſanaui.

Alter erat puerulus vnius & ſemis anni, ob ſuppreſſionem vrinae per quinque dies durantem in dolores vehementes ſpaſmodicos, in inquietudine, commotionibus febrilibus conſtantibus incidebat, cui ſeſe adſociarunt partium genitalium & abdominis intumeſcentiae. Huic interne Eſſent. pimpin. nigr. ad guttas duodecim & infuſum theiforme ex rad. & fol. pimpin. nigr. paratum propinaui, externe autem herbam Parietar. & folia pimpin. nigrae in butyro frixas & regioni pubis calide applicitas ordinavi. Ex quibus remediis calculi non ſolum duo cum copioſa

vrina excernebantur, quorum vnum magnitudine piſi minoris adhuc ſub naturalibus & curioſis conſeruo, puerulum autem iterum ſanitati reſtitui.

§. 14.

Sufficiant ergo hi caſus medico-practici, qui plures deſideret & de pimpinella nigra vlteriorem cupiat vtilitatem & effectum, ille penitiorem inſtituat inquiſitionem copioſioraque cum illa faciat experimenta, vbi exoptatum illius experietur finem.

Epiſtolae Francofurti cis Viadrum Pimpinellae nigrae cauſa transmiſſae, cum reſponſionibus hanc ob rationem ex illo loco acceptis, & ideo huic meditationi medico-botanicae adnexis.

EPISTOLA I.

ad B. D. *And. Ottom. Goelicke* Prof. Med. Francof.

VIR EXCELLENTISSIME &c.

Ignoſcas mihi benigniter, vt ad Te ſcribam. Cauſa enim, quae me literas hasce ad Te exarandas impulit fuit planta, quae Pimpinella nigra ſeu coerulea nominatur. An illa Tibi nota ſit, ſcire aueo, & vt me huius certiorem facias a Te etiam atque etiam peto. Plantam hancce in Boruſſiae locis & praeſertim Francofurti cis Viadrum copioſe creſcere dicitur, cuius etiam *Zornius* in Botanologia p. 516. & *Blancardus* in Medicina breuibus iniecerunt mentionem. Illam externe nigram & interne coeruleam poſſidere radicem, folia obſcure virentia & flores habere coeruleos perhibetur, & a botanicis Tragoſelinum appellari narratur. Maiorem vim & effectum prae pimpin. alba in diuerſis morbis exſerere arbitratur & a Chirurgo quodam Schneebergenſi & *Purmanno* in Chirurgia pro remedio ſpecifico in lue venerea aeſtimatur & laudatur. Radix eius ſi per alembicum deſtillatur, aquam coeruleam transmittere & calculum pellere ab *Elsholzio* in deſtillatoria curioſa c. 13. atteſtatur.

Veram

Veram huius plantae non modo deſcriptionem, ſed & portionem, tam recentis quam exſiccatae radicis, vt illam vel transplantare vel accuratius examinare poſſim a Te poſtularem, vt perſpectum inde haberem, quidquid credit & ſentit tam Chirurgus Schneebergenſis, quam alii. Nam ſicut benigniſſimus Deus contra omnes ferme & difficillimos morbos certas plantas creauit, ita quoque contra morbum venereum peculiares & efficaces condidit herbas, quamquam adhuc ignotas. Pimpinella quidem alba in hoc malo aliquid praeſtat, ſi ea in magna doſi & aliquandiu vſurpatur, attamen hoc malum radicatum non penitus tollit. Et credo, pimpinellam nigram copioſioribus praeditam eſſe particulis ſalino-incidentibus, quam albam & ideo prae illa maiores exſerere vires praeprimis apophlegmatizantes & mucum aliasque ſeri & lymphae impuritates euacuare. Tuam ergo de hac re expecto ſententiam. Interea vale, mihique fauere perge, permanſurus

TUI

Vir Excellentiſſime

Dabam Gerae
d. 4 Iul. 1738.

obſeruantiſſimus ſeruus
L. *Iohannes Andreas Harniſch.*

RESPONSIO.

L. *Johanni Andreae Harniſch* Practico Gerano

S. P. D.

D. *Andr. Ottom. Goelicke* P. P.

Tibi, Vir Nobiliſſime, pro literis ad me ſcriptis maximas ago gratias. Quod pimpinellam concernit nigram, id quod de illa ſcripſiſti verum eſt, quam quod veriſſimum, nempe

pe quod illa olim hic loci in magna reperta fuerit quantitate. Aſt cum deſtillatores Francofurtenſes animaduerterent, radicem hanc ſi per alembicum deſtilletur, coeruleum ſuppeditare colorem, illa in tanta, quanta antea, copia ibi haud reperitur, ſed a pharmacopolis colitur in hortis. Deſcriptionem quam Tu Vir Nobiliſſime de planta illa mihi ſuppeditaſti in omni quidem re cum illa conuenit, exceptis floribus, qui non ſunt coerulei, ſed albi inſtar vmbellae & hinc apud botanicos ad vmbellatas referuntur plantas. Mitto ergo Tibi Vir Doctiſſime radicem non ſolum recentem, vt illam transplantes, ſed & exſiccatam, vt cum illa in praxi experimenta inſtituas: Ad apophlegmatizantia remedia radicem hancce pertinere & hoc intuitu in primo luis venereae gradu quidquam praeſtare minime nego. An autem in ſecundo & tertio illius gradu aliquid ſolidi ſit ſperandum plane pleneque dubito. Attamen frequentibus & repetitis experimentis an cura eradicatiua hanc ſequatur, committendum id eſſe firmiſſime credo. Vale interim Vir Clariſſime & quem amicum Tibi ſelegiſti porro eundem ſincero adfectu proſequi ne ceſſa. Dabam Francofurti cis Viadr. d. 12. Iul. 1738.

EPISTOLA II.

ad B. D. *And. Ott. Goelicke.*

VIR EXCELLENTISSIME &c.

Per litteras haſce Tibi indico, quod ex pimpin. nigra, quam mihi benigniter transmiſiſti Eſſentiam praeparauerim & in diuerſis adfectibus cum fructu adhibuerim. Illam quidem odore & ſapore cum alba conuenire, ſed non ita acrem, vt alba eſſe deprehendi. In doloribus dorſi ſpasmodicis a calculo prouenientibus & in fluore albo benigno opem quandam attulit, dum priores demulſit atque leniuit, poſteriorem e contrario promouit & ita vterum ab impuritatibus depurauit. In malo hyſterico inſigne fuit ſolatium, dum illud ſedauit &

mitigauit. Et in febribus catarrhalibus epidemice etiam graſſantibus adminiculum praebuit certiſſimum, dum illas excuſſit atque penitus depulit. Hanc radicem ſi plurem exſiccatam accipiam vlterius examinabo. Vale & quantocyus reſcribe, ero interim

TUI

Vir Excellentiſſime

Dabam Gerae
d. 2. Nov. 1739.

obedientiſſimus ſeruus
L. *Johannes Andr. Harniſch.*

RESPONSIO.

L. *Johanni Andreae Harniſch* Medico Gerano
ſalutem & amorem dicit

D. *Andreas Ottomar Goelicke* P. P. O.

De radice Pimpinellae nigrae Vir Doctiſſime eaque exſiccata nihil mittere poſſum, quia pharmacopoli omnem ferme venundarunt & nullam reliquam habuerunt, hinc illa in poſterum eſt differenda. Quodſi vlterius cum hac inſtituere velis experimenta & Selectis medico Francofurtenſibus illa inſerere intendas, id vt derepente agas atque elabores. Tibi, mi Clariſſime Domine Licentiate, maxime commendo, alias ſum ſollicitus, vt alius in hac re Tibi praeueniat. Et vti memini, me aliquid de illa in Satyris medicis Sileſiacis Tom. VII. legiſſe. Vale ergo Vir Nobiliſſime & me Tibi addictiſſimum amare perge. Scribebam Francofurti cis Viadrum d. 16. Nov. 1739.

EPISTO-

EPISTOLA III.

ad B. D. *And. Ottom. Goelicke*

VIR EXCELLENTISSIME &c.

Cum varia Vir Excellentiſſime cum pimpinella nigra hactenus fecerim experimenta, exſiccata autem radix iam nunc mihi deficiat, libram vnam vt mihi de hac remittas a Te peto, quia illam accuratius explorandi meus animus, & caſus quosdam medico-practicos Selectis medicis Francofurtenſibus inſerendi mea quoque voluntas eſt. Deſidero ſimul radices aliquot recentes, vt transplantare poſſim, quia priores hyeme praecedente gelu perierunt. Vale & vlteriori fauore ac beneuolentia me proſequi non deſiſte. Sum

TIBI

Vir Excellentiſſime

Dabam Gerae
d. 8. Febr. 1740.

officioſus
L. *Joh. Andr. Harniſch*

RESPONSIO.

L. *Johanni Andreae Harniſch* Med. Gerano

S. P. D.

D. *Andr. Ottom. Goelicke* P. P. O.

Radicem deſideratam Vir celeberrime pimpinellae nigrae jam nunc mittere haud poſſum, quia pharmacopoea Gengiſenſis, ex qua illam accepi, vendita & inuentario omnium in illa contentorum etiam confecto alio tradita eſt poſſeſſori. Recentem autem plantam remittere multo minus nequeo, quia ob intenſum frigus & largam niuem, qua terra quaſi obtegitur, foſſura illius vel difficilis, vel impoſſibilis eſt. Quare illam vt

 poſte-

poſtero expectes tempore tempeſtate eueniente clementi & temperata vltro Tibi promitto. Interim amare perge eum, qui Te amat ſerio, Tuisque conatibus omnia fauſta apprecatur & felicia. Scribeb. Francofurti cis Viadr. d. 27. Febr. 1740.

EPISTOLA IV.

ad B. D. *Andr. Ottom. Goelicke.*

VIR EXCELLENTISSIME.

Miraberis, vnde a tribus ferme annis haeſerit commercium litterarium olim crebrius cum Te frequentatum. Cauſa fuit tempus illud bellicoſum hinc inde obuium, vbi inter arma hactenus maxime ſiluerunt ſtudia. Sed magnum deſiderium, quo flagro litteras Tuas Vir Excellentiſſime easque gratas iterum tam videndi quam ab illis profitendi, ſilentium hocce procraſtinandi non permittit. Quare illas iamiam ad Te mitto & libras duas radicis pimpinellae nigrae exſiccatae mihi a Te expeto, vt experimenta rurſus cum illa inſtituere poſſim. Semen quoque illius maturum ad ſeminandum ſimul expecto, vt videam, an in noſtris creſcat locis. Vale Fautorum optime, mihique in poſterum fauere perge. Sum

TIBI

Vir Excellentiſſime

Dabam Gerae
d. 3 Jul. 1744.

in perpetuum obſtrictus
L. *Joh. Andr. Harniſch.*

RESPONSIO.

VIR PRAENOBILISSIME

Quum Dominus Profeſſor *Goelicke* die 12. praeterlapſi menſis Iunii e vita migrauerit, eiusque relicta vidua litteras Tuas ad illum die 3. Iul. ſcriptas reſpondendas mihi tradiderit, iuſſa haec,

haec, quantum breuitas temporis permittit procurare etiam libenter volui. Vere aduentura inſequentis anni & quidem menſe Maii quod longiſſimum erit, ſi tempeſtas fauet, radicis pimpinellae nigrae portionem pro Te colligam, quia illa vere e terra effoſſa viribus ſuperior eſt, quam illa autumno eruta. Alias pimpinellae huius nigrae hircinae duae ſunt ſpecies maior & minor, vti alba, quam differentiam nullus botanicorum adnotauit, licet hanc in alba obſeruauerint & albam & nigram ab italica ſeu ſanguiſorba pimpinella bene diſtinxerint. Interea radix tam maior quam minor viribus & effectibus eſt aequalis. Semen deſideratum, quod appoſui, eſt de ſpecie pimpinellae minoris quae copioſior creſcit, quam maior. Vale interea cum Tuis ad votum atque fauorem veterem litterarum vlteriori continuato commercio conſerua, meque Tui obſeruantiſſimum amare perge permanſurus

TUI

Vir Praenobiliſſime

Dabam Francofurti
cis Viadr. d. 17. Nov. 1744.

paratiſſimus
D. *Ant. Philipp. Queitſch* Med. Leg.

EPISTOLA V.

ad D. *Ant. Phil. Queitſch* Med. Francof.

VIR AMPLISSIME AC EXPERIENTISSIME &c.

Mors B. Domini Profeſſoris *Goelicke* non leue mihi inflixit vulnus, id quod maxime doleo & ferme ipſam mortem, ſi Deo placuerit, concupiſco, dum virum non ſolum beneuolum & eruditum amiſi, ex quo multa profeci, ſed & magnam inde iacturam ob commercium litterarium paſſus ſum, quod alias mihi inſignem attulit vtilitatem. Aſt litteris Tuis iisque gratis

a Te praecedente autumno acceptis iterum vigeſco, praeprimis cum ex illis perceperim, Te inceptum commercium litterarium continuaturum eſſe. Semen pimpinellae nigrae, quod mihi benigniter transmiſiſti, ſeminaui, ſed non progerminauit & vti credo, illud vel ſterile vel obſoletum eſſe. Quare foecundius mihi a Te expeto, vt vlterius inquirere poſſim huius plantae virtutes. Interea quem Tibi amicum ſelegiſti, fauore Tuo inpoſterum proſequere coeptumque commercium litterarium promouere ſtrenue perge. Sum

TIBI

Vir Ampliſſime ac Experientiſſime

Scribeb. Gerae
d. 21. Feb. 1745.

quam maxime deditus ſeruus
Iohannes Andreas Harniſch.

RESPONSIO.

L. *Johanni Andreae Harniſch* Medico Gerano.

S. P. D.

L. *Ant. Phil. Queïtſch* Med. Leg. Francof.

Accepi demum Tuas Vir Nobiliſſime praeteritis nundinis Francofurtenſibus ad me exaratas litteras. Gratiſſimae autem mihi fuerunt, cum conſtantem ſingularemque Tuum in me favorem & affectum perſpexerim. Quare ad illas breui reſpondebo. Quod pimpinellam attinet nigram, mitto Tibi de illa aliud & quidem maturius ſemen, vt vlterius ſeminare poſſis. Et vt illud citius prodeat & melius vireat, fine Aprilis in locum ſerendum eſt a ſeptentrione remotum, & radicibus craſſitudine fili linei productis autumno in locum verſus ſeptentrionem poſitum, & quidem in terram nigram & pinguem, quam prae reli-

reliquis amat haec planta transplantandae, vbi deinde optime propagantur. Interim vale & me vti ſtrenue facis porro redamare ne ceſſa. Scribebam Francofurti cis Viadr. d. 9. Mart. 1745.

EPISTOLA VI.

ad D. *Ant. Phil. Queitſch* Med. Francof.

VIR CELEBERRIME &c.

Diu quod volui imo & debui tandem exſoluo. Cauſae autem diuturni mei ſilentii pene fuerunt occupationes tum domeſticae, cum practicae, quibus quaſi ſum diſtractus. Accedit & hoc, quod fauore Tuo tam frequenter abuti neque aequum neque honeſtum reputauerim. Attamen nullus dubito, quin nouum hoc meum litterarum alloquium boni ſis conſulturus. De Pimpinella nigra id tantum refero, quantum hactenus in praxi medica de illa obſeruaui. Quippe Eſſentiam illius in morbo iſto ferme tam odioſo, quam inſanabili malo nempe hyſterico vſurpaui, illamque egregiam & ſalubrem inueni. Et quamuis illud non penitus euellerim, attamen aliquandiu leuauerim, vt ad tempus ſiluerit. Radice exſiccata illius iterum deficiente libram vnam expectabo. Vale Fautorum colende meque dignum iudicabis amare perge permanſurus

TUI

Vir celeberrime,

Dabam Gerae
d. 10. Febr. 1750.

fideliſſimus ſeruus,
L. Iohannes Andreas Harniſch.

RESPON-

RESPONSIO.

L. *Johanni Andr. Harniſch* Medico Gerano

S. P. D.

D. *Ant. Phil. Queitſch* Med. Leg. Francof.

Maximopere miror Vir Nobiliſſime, reſponſoriarum Tuarum tarditatem, dum anni forſitan quinque iamiam effluxerunt, in quibus litteras Tuas gratas diuque exoptatas haud vidi. Et ab eo tempore quo illas videre mihi contigit, non tantum magni aeſtimaui, ſed & litterario commercio Tecum iterum frui, calamum extemplo arripui, vt reſcribam. Nam quo rariora eo cariora. De radice pimpinellae nigrae breuiter Tibi ſignifico, illam in itineribus meis praxeos medicae ergo in diuerſos tractus inſtitutis praeprimis Freyenwaldae & Fürſtenwaldae aliisque vicinis locis, quos noſtri rhizotomi non obſeruarunt deprehendiſſe, vbi copioſe & quaſi non partitae creuerunt. Quodſi Tibi Vir Nobiliſſime placeat foeminis ruſticis committam, vt aliquot libras illius hoc vere pro Te colligant. Et ſicut ipſe illam iam inquiſiui & ſpiritu vini infuſam in flatibus ſubſiſtentibus diſſoluendis & diſſipandis praeſertim autem in ſpaſmis viſceralibus, vt colica & malo hypochondriaco optimam & efficacem vidi, ita quoque ad vlteriorem inueſtigationem eam colligam. Quod vt valeas, vir Nobiliſſime vale meque inter Tuos habere perge. Dabam Francofurti cis Viadr. d. 24. Febr. 1750.